

Народний календар

Проект з курсу "Я і Україна"

2 клас

Правдюк Людмила Петрівна

01.01.2014

Народний календар

Тема та завдання проекту

I етап. Підготовчий

Визначення теми та завдань

У чому полягає задум?	Для чого це потрібно?
Зібрати інформацію про звичаї свого народу	Виховувати повагу до традицій відзначення народних свят

Дидактична характеристика проекту:

- **Тип проекту:**
 - ✓ за предметною галуззю – **міжпредметний**;
 - ✓ за тривалістю – **середньої тривалості**;
 - ✓ за характером контактів – **вчитель, учні 2 класу, їх родини**;
 - ✓ за основною діяльністю – **дослідницько-пошуковий**;
 - ✓ за характером координації – **з безпосередньою координацією**;
 - ✓ за формою проведення – **самостійна дослідницька робота дітей з наступною презентацією результатів проекту**;
 - ✓ за кількістю учасників – **груповий**.
- **Об'єкт пізнання:** відзначення в Україні таких свят, як Різдво, Великдень, Івана Купала, Трійця, Покрова, вірування, пов'язані з цими святами, їх роль в історії і культурі українського народу.
- **Навчальні цілі та очікувані результати:** поглибити знання про святкування народних свят в Україні, вчити працювати з додатковою літературою та іншими джерелами інформації; розвивати вміння виконувати певну роботу в співпраці з однолітками, співпереживати за спільну справу, поважати думку інших; виховувати такі моральні якості, як доброта, співчуття, гуманність, гордість за рідну землю та її культуру та історію.
- **Спосіб вирішення проблеми:** робота з додатковою літературою, використання інших засобів інформації, самостійна на дослідницька та аналітична робота дітей з учителем, бібліотекарем, рідними, власна творчість дітей.
- **Освітній продукт:** родинне свято, календар.

План виконання проекту

1. Мотивація значущості проектної діяльності з даної теми.
2. Обговорення ідей щодо вирішення проблеми та її представлення.
3. Формулювання завдань, які вирішуватимуться.
4. Визначення джерел потрібної інформації.
5. Об'єднання у творчі групи. Розподіл обов'язків між учасниками.
6. Вивчення та аналіз зібраної інформації.
7. Визначення деталей, які можливо проілюструвати в колективній роботі.
8. Оформлення колективної роботи.
9. Аналіз та оцінювання роботи учасників проекту.
10. Презентація матеріалів проекту.

II етап. Планування діяльності для досягнення поставленої мети.

Що я хочу зробити?	Зібрати інформацію про відзначення в Україні таких свят, як: Різдво Христове, Великдень, Івана Купала, Покрова
Що буде головним результатом роботи?	Книжка-календар. Родинне свято
До кого я буду звертатися, щоб отримати допомогу?	До вчителя, бібліотекаря, бабусі, батьків
Мені треба прочитати ці книги	В.Скуратівський «Місяцелік», В.Цимбалюк «Дивограй»

III етап. Виконання проекту.

Клас поділяється на групи.

Група	Завдання: пошук інформації	Результат проекту
1	Різдво Христове	1-ша сторінка календаря
2	Великдень	2-га сторінка календаря
3	Свята Трійця	3-тя сторінка календаря
4	Івана Купала	4-та сторінка календаря
5	Покрова	5-та сторінка календаря

Правила взаємодії під час проекту:

- Працювати дружно, злагоджено, разом.
- Усе, що пропонує товариш, сприймати і обговорювати спокійно.
- Викладати свої ідеї, думки по черзі, всіх вислуховувати до кінця, не перебивати.

- Радитись з товаришами, дорослими, приймати рішення спільно.
- «Запозичати» ідеї в інших груп з їхнього дозволу.
- Бути доброзичливими, старанними, відповідальними.
- Доводити свою справу до кінця.

1-ша сторінка «Народного календаря». Різдво Христове Прислів'я.

- Січень з груднем прощається, а на лютий очі косує.
- Січню морози, а лютому – хурделиці.
- Січень стрибнув на поріг курячим скоком.
- Хвалили січень сніговий, травень дощовий, а серпень – на хліб рясний.
- Сніг, а не лід, заячий лишає слід.
- Січень так січе, аж у вуха пече.
- У січневу холодну добу пам'ятай про худобу.
- Січень без снігу – літо без хліба.
- Січень січе та морозить, а газда з лісу дрова возить.
- Січень снігом січе, а мороз вогнем пече.
- На Михайла зима саньми приїхала.
- Сніг, завірюха – то зима біля вуха.
- Зимова днина така: сюди тень, туди тень – та й минув день.
- На Новий рік прибавилося дня на заячий скік.
- Сонце блищить, а мороз тріщить.
- Новий рік – до весни відлік.
- Дми не дми – не до Різдва, а до Великодня.
- Краще Різдво тріскуче, ніж пекуче.
- На Різдво обійдеться без паски, а про мак буде й так, а без олії не зомлію.
- Обійдеться на Різдво без свяченого, а на Великдень без куті.
- Не дивниця, що на Різдво метелиця.

Різдвяні прикмети.

- На Різдво йде сніг – заврожаїться озимина.
- Зелене Різдво – білий Великдень.
- Якщо на Різдво буде багато бурульок попід стріхою, то вродить ярина, особливо ячмінь.

- На деревах іній – защедрить озимина.
- Який день Різдва, такий і на Петра (12.07), бо як по Різдові, так і по Петрові.
- Як на дві неділі перед Різдром рясний іній, то перед Петром буде на гречці рясний цвіт.
- В який день тижня Різдрво, у такий треба починати жнива.
- В який день Різдрво, у такий Новий рік і Петра.
- Щоб вродили коноплі, жінкам не гоже спати всю ніч.

2-га сторінка «Народного календаря». «Христос Воскрес!» Бабусині рецепти паски.

Солодка

2 400г сиру відтиснути, протерти крізь сито, вимішати добре з 500г сметани й 400г розтопленого масла. Постійно помішуючи, додати по одному 12 яєць. Поставити на 5 – 10 хвилин у духовку. Після цього додати ванілін і 3-4 склянки цукру. Коли охолоне, викласти в форму й поставити на холод.

Вершкова

5 склянок густих вершків, стільки ж густої сметани, 2 склянки молока перемішати й поставити на 10 хвилин у гарячу духовку. Коли утвориться сироватка, перекласти все в торбинку, охолодити. Потім сир трохи посолити, додати яйце, розтерти. Перекласти до форми, вистеленої серветкою, поставити в холодне місце під прес. Цукор – на ваш смак.

На опарі

У 1,5 склянки молока розвести дріжджі, всипати 500г борошна, ретельно розмішати, поставити в тепле місце, накрити рушником. Після того, як тісто підійде, додати жовтки, розтерті з цукром і ваніліном, решту борошна, масло, сіль. Ретельно вимісити, потім покласти збиті до густої піни білки й продовжувати місити. Поставити тісто в тепле місце і, коли воно знову збільшиться, додати родзинки, горіхи, цукати.

Для тіста: на 1кг борошна – 1,5 склянки молока, 6 яєць, 300г масла, 2 склянки цукру, 50г дріжджів, три четверті ложечки солі, 150г родзинок, 50г цукатів, 50г мигдалю, пів пачечки ваніліну.

3-тя сторінка «Народного календаря». День Святої Трійці

Русальні пісні

Русальні пісні виконувались під час Зелених свят (Трійці) в кінці травня – на початку червня. Наші предки вірили в русалок або мавок, які поселялися серед рослин у полях, водах.

Звичай вносити до хати зілля на Трійцю означав запросини русалок, бо вони живуть у травах і квітах. Це обряд вшанування прародичів.

Ой, Тройця зелен-свято,
Звеселяй нам двір і хату,
Візьми в жменьки водиченьки
З холодної криниченьки,
Навхрест будем поливати,
Сердешного вихваляти,
Ми по царині пройдемо
І корогви пронесемо.
Нехай дощик густий сіє,
Нехай травка зеленіє,
Жито свій сніп викидає,
А пшениця зерном грає.
Щоб і діточки раділи,
На Маковій коржі їли,
До Спаса трава не сохла,
І худоба щоб не дохла.
З зелен-трави вінки вили,
Дівки заміж виходили.

4-та сторінка «Народного календаря». Івана Купала

Іванів день – це одне з найважливіших свят наших предків, яке пов'язане з літнім сонцестоянням і відзначається 7 липня.

Існувало повір'я, що сонце в цей день «грає» на світанку – переливається всіма кольорами веселки, занурюється у воду та знову з'являється на поверхні (немов купається).

Купальські дійства також зафіксовані в народній творчості.

- Зелене Купало в літо упало.
- Після Купала не треба жупана.
- На Івана нажала, а на Петра напекла.

Люди вірили, якщо піти в ліс проти Купала, то можна побачити, як цвіте папороть. Коли ж зірвану квітку сховати за капелюх, то обов'язково пощастить знайти під землею скарб.

5-та сторінка «Народного календаря». Покрова

14 жовтня весь християнський світ відзначає свято Покрови, встановлене на честь Божої Матері, яка зняла зі своєї голови білу хустку – покрову та розкинула її над людьми, що знаходилися в церкві, одночасно молячись за їхнє спасіння від біди. Ось ця її довга біла покрыва і стала своєрідним оберегом України, символом її споконвічного прагнення до встановлення злагоди і миру між народами.

Особливо шанували Покрову запорозькі козаки. Вона була їхньою заступницею в далеких походах, під покровом Богоматері вони не боялися ні розбурханої стихії, ні злих ворожих сил.

Наш народ шанує Покрову величаво. Поряд з церковним вшануванням є й народно-обрядове.

На Покрову по всій Україні ворожать, яка буде зима. В який бік віє вітер, у той буде усю зиму віяти.

Жінки також вважали Покрову своїм святом. З великим нетерпінням чекали його заручені чи ті юнки, які сподівалися на сватів. Бо, як стверджує прислів'я, «Покрова накриває траву листям, землю – снігом, а дівчат – шлюбним вінцем».

IV етап. Підбиття підсумків. Захист проекту «Народний календар»

Родинне свято

Мета: формувати життєві компетентності: уміння збирати інформацію, досліджувати матеріал, робити висновки; спілкуватися в групі; шанувати звичаї своїх предків; виховувати повагу до традицій відзначення народних свят.

Обладнання: саморобний календар, ілюстрації про відзначення різних свят в Україні.

Учитель. Життя людини тісно пов'язане з природою, без неї вона не може існувати. З давніх-давен люди спостерігали за сонцем, вітром, хмарами, рослинами, тваринами. Вони робили це для того, щоб заздалегідь передбачити погоду, щоб знати, коли треба обробляти землю, сіяти, збирати врожай.

Ці знання передавалися з вуст в уста від одного покоління до іншого.
Так народжувався народний календар.

Ведучий 1. Минали роки... народний календар було об'єднано з церковним. Майже кожен день року став святом: великим або малим.

Ведучий 2. Визначними святами в Україні є Різдво Христове, Великдень, Свята Трійця, Покрова та інші.

Учитель. Сьогодні, шановні гості, у нас родинне свято, бо присутні батьки, дідуся, бабусі наших учнів, які допомагали дітям збирати матеріал про традиції українського народу.

До нашого календаря ввійшли прислів'я, приказки, легенди про рослини, дні тижня, місяці, пори року.

Перегорнемо першу сторінку календаря.

1-ша сторінка. Різдвяне свято

Свято відбувається в актовому залі школи, де обладнана світлиця. На покуті стоїть стіл, на ньому – горщики із кутею та узваром, хліб, калачі. За столом сидить сім'я.

Ведучий 1. Історію свого народу можна пізнати, вивчаючи його звичаї. Одним з найзнаменитіших і найвеличніших свят є Різдво Христове.

(Хлопчики-колядники стукають у вікно)

Колядники.

Чи дозволите колядувати,

Ваш дім звеселяти,

Дім звеселяти,

Христа прославляти?

Господар *(піднімається з-за столу)*

Просимо, заходьте до хати!

Колядники *(співають, заходячи до хати. Попереду – звіздар із різдвяною зіркою).*

Добрий вечір тобі, пане господарю!

Радуйся!

Ой радуйся, земле, -

Син Божий народився!

Застеляйте столи, та все килимами!

Радуйся!

Ой радуйся, земле, -

Син Божий народився!

(Господарі щиро пригощають колядників)

Ведучий 2.

Зимної ночі зорі засяяли,
Ангели людям радість звіщали:
«У Віфлеємі в стайні на сні
Христос родився всім на спасіння!»

Ведучий 1.

Люди, радійте, Христа вітайте,
Божому Сину славу віддайте!
Слава на небі Богу святому,
На землі спокій роду людському.
(Звучить пісня «Нова радість стала...»

Господиня пригощає колядників цукерками та пирогами.)

Господиня. Рада, діти, вас вітати в нашій хаті. Чиї ж ви будете? Як вас звати?

Колядники *(хором)*

Українська дітвора ми.

Господар.

Українців, їх державу
На весь світ Господь прославить.
Скажіть, хто чого бажає,
Хай Христос про теє знає.

1-й колядник.

Я прошу, Господній Сину,
Воскреси нам Україну!
Хай у нас розквітне знову
Лавра духу – рідна мова!
Рідному своєму краю
Щастя й злагоди бажаю!

2-й колядник.

А ви, господарі, прощавайте,
У злагоді проживайте.
Щоб журби ви тут не знали
І нестатків не зазнали,
Щоб у всьому вам щастило,
Щоб вам жити було мило!

3-й колядник.

Всім дорослим і маленьким
Зичу жити здоровеньким.
На потіху всій родині
І на славу Україні!

Господиня.

Ось цукерки і млинці –
Добрі вам даю гостинці.
Завітайте в другий рік,
Дам я вам іще пиріг.

(Колядники вклоняються господарям, виходять з хати. Запрошені гості та учасники свята пригощаються кутею.)

2-га сторінка. Великодне свято

Учень. З року в рік ми з великим нетерпінням чекаємо приходу весни.
Ми лічимо дні, виглядаємо, коли пташки на своїх крилах з далекого вирію
принесуть нам весну-красну.

Учениця. Колись давно ще наші дідусі й бабусі веселими піснями
закликали в гості чарівницю-весну.

*(Звучить весела мелодія. Відкривається сцена, з'являється юрба
дітей в українських костюмах.*

Хоровод «Ой минула вже зима».

Виходить мати, діти повертаються до неї, виконують «Закличку».

Мати виймає з сита спечені з тіста «жайворонки», роздає дітям.)

Мати.

Діти, мої діти,
Діти, боженята,
Йдіть до мене гурточком,
Виберіть жайворята.
Жайворонки беріте,
На високу гору йдіте,
Пісеньок гарних співайте,
Весну-красну величайте.
Просіть жита, пшениці,
Всякої пашниці,
Дощику дрібненького,
Сонечка ясененького.

(Звучить пісня «Щебетала пташечка».

Входить Весна з маленьким кошиком, бере з нього й розкидає квіти та листя.)

Учень.

Ой весна, весна – днем красна,
Що ж ти, весно принесла?

Весна.

Принесла я вам світле
Свято довгождане –
Воскресіння,
Із давніх-давен величаве.

Учениця.

Що ж то за свято?

Всі.

Великдень!

Ведуча.

Христос воскрес! Усе радіє,
Сміється сонечко з небес,
Прозора річечка леліє.
Христос воскрес! Христос воскрес!
(Звучить пісня «Христе, князю».)

Учениця.

Гарна писанка у мене –
Мабуть, кращих вже нема!
Мама тільки помагала,
Малювала я сама.
Хоч не зразу змалювала,
Зіпсувала п'ять яєць –
Та як шосте закінчила,
Тато мовив: - Молодець!
Я ту писанку для себе
Для зразочка залишу,
А для мами і для тата
Дві ще кращих напишу.

(Сім'я дружно сідає до столу й ласує великодніми дарунками.)

Учитель. Учні нашого класу не тільки навчилися розписувати писанки, а також складати Великодні казки.

(Діти читають свої твори)

Ведуча. Важко уявити собі святковий стіл на Великдень без пишної гарної паски. Святочні паски можуть бути найрізноманітніші, але ж та, що панує над столом, має бути з дріжджового тіста, пахуча, облита білою глазур'ю, посипана кольоровим маком, прибрана гілочкою барвінку...

За такими рецептами, не шкодуючи вигадки й часу, пекли цей весняний хліб наші бабусі.

Учитель. Освячені писанки, крашанки, паски дарувалися родичам, хрещеним батькам, друзям.

Цей дарунок означає побажання щастя, здоров'я і доброї вдачі. Тож і ми з вами, коли прийде Великодній ранок, дружно сядемо за стіл зі соєю родиною і віддамо шану великому дню – Великодню.

3-тя сторінка. Трійця в селі, Трійця в нашій родині.

Ведучі.

Зелені свята – зелень,квіти,
Пташиний спів, веселий сміх –
Несуть квітки до церкви діти,
Перед престіл складають їх.
Благослови, ласкавий Боже,
Пахуче зілля це – і дай,
Щоб обновився, зацвів, мов рожа,
І звеселів наш рідний край!

Учень. Стосовно походження свята існує кілька версій.

За однією з них, цього дня Бог створив землю і засіяв її зеленню (звідси й Зелені свята); друга доводить, нібито Христос, Петро і Павло, йдучи дорогою, присіли під зеленою кроною дерева, а тому й тридень свято; третя твердить, що Христос, в'їжджаючи в Єрусалим на ослі, обрав собі шлях не по килимах, а по галузках, якими прикрашали дорогу бідняки – тому й прикрашають обійстя зеленню,

(Звучить музика. На сцені дівчата в зелених віночках з гілочками в руках. Вони йдуть колом за сонцем, співають.)

Ой, зав'ю вінки
Та на всі святки,
Ой, на всі святки,
На всі празники.

(Виконується «Кривий танок».)

Ой, вийди, срібний місяцю,

Із-за хмароньки,
Бо повинна вийти із води
Сестра-русалонька,
Розпрощалася зі світом моя мила.
А сьогодні повинна вийти,
Бо Зелена Неділя.

Молитва до Пресвятої Трійці

Пресвята Трійце,
Помилуй нас;
Господи,
Очисти гріхи наші;
Владико, прости
Беззаконня наші;
Святий, зглянься
І зціли немощі наші
Імені твого ради.

4-та сторінка. Івана Купала.

Ведуча. Гойдав липень на сонячних вервечках колиску літа, вгамовував пташині співи, рум'янив ягоди, золотив зернисті ниви. І в цю благодатну пору наші далекі пращури виплекали на радість юним свято Івана Купала.

(Виходять дівчатка й хлопчики, співають «Ой на Івана, ой на Купала». Виходять дівчатка, у руках віночки зі свічечкою, кладуть на підлогу, ніби кидають у воду.)

Пливи, вінок, за водою,
Пливи, доля, за тобою.
Ой ти, Купала хорошая,
Ой ти, Купала убраная,
Ой як ми тебе довго ждали,
Ой як ми тебе гарно вбрали.
Рожеві квіти почіпляли,
Шовком гілочки підв'язали,
Воскові свічки посвітили...

Учень. Івана Купала – це одне з найважливіших свят наших предків, пов'язане з літнім сонцестоянням. Відзначають його 7 липня. Існувало

повір'я, що сонце в цей день «грає» на світанку – переливається всіма кольорами веселки.

5-та сторінка. Покрова.

Ведучий 1. Християнське свято Покрова Пресвятої Богородиці (14 жовтня) встановлене на честь Божої Матері, яка зняла зі своєї голови білу покріву й розкинула її над людьми, що перебували в церкві. Її біла покрівка і стала своєрідним оберегом України.

Ведучий 2.

Вона усе на світі може –
Поправить вчинки і слова,
У ризи вдягне образ Божий,
Догляне вольності права.

Ведучий 1. Покрова в народному календарі – помітна переломна дата, після якої холод почуває себе повним господарем на землі. У жовтні повністю закінчувалися роботи в полі й можна було жартувати: «Як прийшла Покрова, то й жінка здорова».

Ведучий 2. З Покрови й аж до Великодня справляли вечорниці, а ще – гуляли весілля. Дівчата молилися: «Свята Покровочко, покрий мені голівочку, хоч ганчіркою, аби не зосталась дівкою!»

Ведучий 1. Особливо шанували Покрову запорізькі козаки. Вона була їхньою заступницею в далеких походах.

(Хлопці танцюють «Козачок».)

Ведучий 2.

Свята Покровонько, як мати,
Ти нам дитинство зігривай,
І нашу українську хату,
І наш веселий рідний край.

V. Підсумок

Учитель. Ось і перегорнули ми останню сторінку нашого календаря. З нього ви дізналися про те, чому взимку святкують Різдво Христове, навесні – Великдень, улітку – Русалії та Івана Купала, а восени – Покрову.

Під час роботи над проектом «Народний календар» ви дізнались, як глибоко в давнину сягають наші традиції, обряди, звичаї. У них наше коріння, краса, мудрість народна.